

บทที่ 15

การจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

เมื่อชายกับหญิงทำการสมรสกันก็จะมีความสัมพันธ์กันทางทรัพย์สิน ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาแบ่งออกเป็นสินส่วนตัวและสินสมรส สินส่วนตัวเป็นทรัพย์สินของสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว สำหรับสินสมรสเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสามีและภริยา ทรัพย์สินของสามีภริยาทั้งสองประเภทนี้ฝ่ายใดจะเป็นผู้มีอำนาจจัดการเพียงใด จะแบ่งพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การจัดการสินส่วนตัว

สามีกับภริยาขอมมีทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวไม่มากนักน้อยซึ่งอาจมีก่อนทำการสมรสหรือมีเมื่อทำการสมรสแล้วก็ได้ ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวนี้ถ้าในระหว่างสมรสทรัพย์สินเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นทรัพย์สินประเภทอื่นหรือมีการได้รับเงินทดแทนมา ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างสมรสก็ตามก็ยังถือว่าเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นอยู่ (มาตรา 1472)

ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวนี้ถ้าเป็นของฝ่ายใด มาตรา 1473 บัญญัติว่า "สินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ" จะเห็นได้ว่าถ้าเป็นทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดไม่ว่าจะเป็นสามีหรือภริยาก็ตาม สามีหรือภริยานั้นขอมมีอำนาจแต่ผู้เดียวที่สามารถจัดการทรัพย์สินนั้นได้โดยที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถคัดค้านได้ เช่น ภริยาที่มีที่ดินเป็นสินส่วนตัว ภริยาสามารถที่จะขายที่ดินหรือทำนิติกรรมสัญญาใด ๆ ในสินส่วนตัวของตนได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากสามี หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2472/2522 ภริยาให้กู้เงินที่เป็นสินส่วนตัวมีอำนาจฟ้องเรียกเงินนั้นคืนได้โดยลำพัง แม้ภริยาให้กู้เงินที่เป็นสินสมรสและฟ้องคดีโดยสามีไม่ได้ยินยอมด้วย แต่ปรากฏว่าเมื่อถึงชั้นฎีกา สามีเสียชีวิตแล้วไม่อาจเป็นไปได้ที่จะให้สามีเข้าจัดการร่วมด้วย ภริยาจึงจัดการสินสมรสได้โดยลำพังและมีอำนาจฟ้อง หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 3724/2525 ที่ดินและบ้านเป็นสินเดิมของจำเลยที่ 1 เมื่อใช้บังคับบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่แล้วขอมเป็นสินส่วนตัวอันจำเลยที่ 1 มีอำนาจจำหน่ายได้เอง โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของโจทก์ผู้เป็นสามี และมีใช้ทรัพย์สินที่โจทก์จะมีส่วนแบ่งเมื่อหย่ากันเป็นต้น

2. การจัดการสินสมรส

สินสมรสเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสามีและภรรยา สินสมรสจะเกิดขึ้นเมื่อมีการทำ การสมรสกัน สามีภรรยาจะมีทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสได้ในระหว่างสมรสในหลาย ๆ ลักษณะ คือตั้ง แต่ทำมาหากินร่วมกันมีทรัพย์สินเกิดขึ้น ได้รับทรัพย์สินมาโดยพินัยกรรมหรือการให้เป็นหนังสือที่ ระบุว่า เป็นสินสมรสมีดอกผลของสินส่วนตัว ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นสินสมรสนี้เป็นทรัพย์สินร่วม กันของสามีภรรยา ดังนั้นโดยหลักแล้วสามีกับภรรยาควรจัดการสินสมรสต่าง ๆ ร่วมกัน แต่อย่างไร ก็ดี ในสังคมปัจจุบันสามีกับภรรยามีความเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคกัน ซึ่งต่างก็มีอิสระหรือมี ความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สามีก็ดี ภริยาก็ดี ก็อาจต้องทำงานต่าง สถานที่ต่างเวลากัน ถ้ากฎหมายกำหนดให้สามีกับภรรยาต้องจัดการสินสมรสทุกอย่างร่วมกันก็อาจ ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้และไม่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันที่ผู้หญิงก็มีอิสระที่จะทำงานได้ ทุก ๆ อย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย อีกประการหนึ่งทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสระหว่างสามีภรรยาอาจเป็น ทรัพย์สินที่มีค่ามีราคามากหรืออาจไม่มีค่ามีราคานักก็ได้ ถ้ากำหนดให้สามีภรรยาต้องจัดการร่วม กันในทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสทุกประเภทก็อาจไม่เหมาะสมกับความเป็นจริงก็ได้ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตามที่กล่าวมา จึงมีกฎหมายกำหนดถึงการจัดการสินสมรสระหว่างสามีภรรยาไว้ว่าสิ่งใดที่จะต้อง จัดการร่วมกัน อะไรไม่ต้องจัดการร่วมกัน การตกลงเป็นประการอื่นจะสามารถทำได้เพียงใดหรือ ไม่ ถ้ามีการฝ่าฝืนจะเป็นอย่างไรซึ่งจะกล่าวถึงตามลำดับไปคือ

2.1 การจัดการสินสมรสร่วมกันตามกฎหมาย

สินสมรสเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญของสามีภรรยาแต่ทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสมี หลายประเภทมีทั้งที่สำคัญมากและสำคัญน้อย มีราคามากและมีราคาไม่มาก ถ้าจะให้สามีภรรยา ต้องจัดการสินสมรสทุกอย่างร่วมกันก็ดูจะไม่เหมาะสมกับความเป็นจริง ในลักษณะของทรัพย์สิน และในสภาพสังคมปัจจุบันที่ภริยาไม่ได้เป็นผู้เป็นแม่บ้านเหมือนในอดีตเท่านั้น แต่ต้องทำงาน เช่นเดียวกับสามีเพื่อตัวเองและครอบครัวด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้สามีและภรรยาต้อง จัดการสินสมรสร่วมกันในขอบเขตที่เหมาะสมเท่านั้น คือมาตรา 1476 บัญญัติว่า "สามีและภริยา ต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้

(2) ก่อตั้งหรือกระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งภาระจำยอมสิทธิอาศัย สิทธิ

เหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือการระคิดพันในอสังหาริมทรัพย์

(3) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี

(4) ให้กู้ยืมเงิน

(5) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศลเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา

(6) ประณีประนอมยอมความ

(7) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลการวินิจฉัย

(8) นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

การจัดการสินสมรสนอกจากกรณีที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง สามีหรือภริยาจัดการได้ โดยมีต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง” จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกัน หรือได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ในการจัดการสินสมรสที่สำคัญ ๆ ของครอบครัวเท่านั้น จึงต้องการให้สามีและภริยาคัดสินใจร่วมกันโดยเป็นผู้กระทำหรือโดยการรับรู้ยินยอมในการกระทำนั้นคือสินสมรสนั้น การจัดการสินสมรสที่สำคัญนี้มีทั้งทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ซึ่งหากมีการกระทำที่ไม่ระมัดระวังแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายมากแก่ครอบครัวได้ มาตรา 1476 กำหนดให้การคุ้มครองต่อการจัดการสินสมรสบางประการที่สำคัญ ๆ ให้สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ซึ่งมีอยู่ 8 ประการ คือ

1. “ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้” การจัดการสินสมรสร่วมกันของสามีภริยาตามมาตรา 1476 (1) นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสินสมรสซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ คือ ที่ดิน บ้านเรือน หรืออสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ เช่น เรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ เป็นต้น ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องการขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ ฯลฯ ทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านี้แล้วจะต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สามีต้องการขายที่ดินสินสมรส 10 ไร่ เพื่อนำเงินไปเพิ่มทุนธุรกิจของครอบครัว แม้ว่าจะเป็นเรื่องของครอบครัวแต่ก็จะต้องจัดการร่วมกันกับภริยาหรือได้รับความยินยอมจากภริยาคู่ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1704/2527 หลังจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ตรวจชำระใหม่ใช้บังคับแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าได้ทำสัญญา

ในเรื่องทรัพย์สินไว้เป็นพิเศษก่อนสมรส อำนาจการจัดการที่ดินสินสมรสระหว่างโจทก์ซึ่งเป็นสามีและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นภริยาซึ่งรวมถึงอำนาจการจำหน่ายด้วย เป็นอำนาจของโจทก์และจำเลยที่ 1 ร่วมกัน ตามมาตรา 1476 และ 1477 แม้จำเลยที่ 1 จะมีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดแต่ผู้เดียว จำเลยที่ 1 ก็ไม่มีอำนาจทำนิติกรรมขายโดยโจทก์ไม่ยินยอม การที่จำเลยที่ 1 แจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานที่ดินว่าจำเลยที่ 1 เป็นหญิงหม้ายหย่ากับสามี ยังไม่มีสามีใหม่ เจ้าพนักงานที่ดินจึงจดทะเบียนโอนขายที่ดินตามฟ้องให้แก่จำเลยที่ 2 ย่อมทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องในข้อหาแจ้งความเท็จ เป็นต้น

สำหรับสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ไม่อยู่ในบังคับของอนุ 1 นี้ เช่น รถยนต์ เครื่องเฟอร์นิเจอร์ไม้สัก เป็นต้น ดังนั้นถ้าภริยาต้องการขายแหวนเพชร หรือรถยนต์ที่เป็นสินสมรสแล้ว ก็สามารถกระทำได้โดยลำพัง เมื่อพิจารณามาตรา 1476 (1) แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายที่จะไม่ให้มีการทำนิติกรรมที่สำคัญบางประการอันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เป็นสินสมรส โดยเฉพาะสินสมรสที่เป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ซึ่งค่อนข้างจะมีความสำคัญมากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ

2. “ก่อกังหรือกระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งภรรยายอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์” มาตรา 1476 (2) นี้ เป็นกรณีการทำให้มีขึ้นหรือระงับไปเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดซึ่งทรัพย์สินบางประเภท

ซึ่งสามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน เพราะเป็นการทำให้ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสินสมรสถูกตัดตอนอำนาจกรรมสิทธิ์ไปอันเป็นการเสียประโยชน์อย่างมากแก่คู่สมรส หรือเป็นการทำให้สูญเสียประโยชน์ที่ได้รับจากอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ เช่น สามีจะอนุญาตให้ญาติ ๆ ของตนทำการปลูกบ้านบนที่ดินที่เป็นสินสมรสเพื่ออยู่อาศัยไปตลอดชีวิตโดยไม่ได้รับความยินยอมจากภริยาไม่ได้ หรือภริยามีสิทธิเก็บกินบนที่ดินซึ่งเป็นสวน 10 ไร่ ต่อมาฐานะทางครอบครัวดีขึ้นจึงไม่ต้องการสิทธิเก็บกินต่อไป จึงทำหนังสือระงับสิทธิเก็บกินนี้ก่อนครบกำหนดเพื่อให้น้องชายซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินสามารถนำที่ดินนี้ไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เช่นนี้ภริยาจะจัดการไปโดยลำพังตนเองไม่ได้ต้องได้รับความยินยอมจากสามีด้วย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการทำให้เสียไปซึ่งผลประโยชน์จากสินสมรสซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายจึงกำหนดให้สามีภริยาต้องจัดการร่วมกัน

3. "ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี" มาตรา 1476 (3) ไม่ได้ห้ามการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เสียทีเดียว แต่ได้จำกัดระยะเวลาในการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ไว้ว่า ถ้าทำการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่าสามปี สามปีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ทั้งนี้เพราะในการเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้นถ้าทำเกินกว่าสามปีมาตรา 538 กำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าไม่เกินสามปีให้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญก็พอ ซึ่งการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ถ้าทำเกินกว่าสามปี จะทำให้มีความผูกพันต่ออสังหาริมทรัพย์อย่างมากอันอาจทำให้เสียหายแก่คู่สมรสได้ แต่ถ้าเป็นการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ แม้ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษก็ตาม สามปีหรือภริยาสามารถให้เช่าได้โดยลำพัง ไม่ว่าจะให้เช่าเกินกว่าสามปีหรือไม่ก็ตาม เช่น สามปีทำสัญญาเกี่ยวกับบริษัทนำเที่ยวแห่งหนึ่งให้เช่าเรือยนต์น้ำเที่ยวขนาดใหญ่ซึ่งเป็นสินสมรสเป็นเวลา 5 ปี สามปีสามารถทำได้โดยลำพัง เป็นต้น

4. "การให้กู้ยืมเงิน" มาตรา 1476 (4) เป็นการให้กู้ยืมเงินที่เป็นสินสมรส เท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับสินส่วนตัวซึ่งสามารถทำได้โดยลำพังอยู่แล้ว ที่กฎหมายกำหนดให้สามีภริยาต้องจัดการร่วมกันในการให้กู้ยืมเงินที่เป็นสินสมรสไม่ว่าจะเป็นจำนวนเงินมากน้อยเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการให้เป็นที่ยเสียหายแก่เงินที่เป็นสินสมรสของครอบครัว เช่นสามีให้เพื่อนกู้เงินสินสมรสไป 100,000 บาท เพราะเพื่อนมีปัญหาเรื่องการทำการค้า หากว่าเพื่อนทำการค้าขาดทุนย่อมทำให้สูญเสียนี่เป็นการเสียหายแก่สินสมรส ดังนั้นถ้าจะให้กู้ยืมเงินสินสมรสแล้วจึงควรให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งรับทราบยินยอมด้วย หากเกิดความเสียหายขึ้นก็เป็นความรับผิดชอบของคู่สมรสเอง เป็นต้น

มาตรา 1476 ไม่ได้บัญญัติถึงการกู้ยืมเงิน ดังนั้นสามีหรือภริยาจึงสามารถกู้ยืมเงินได้โดยลำพัง แต่ถ้าก่อให้เกิดหนี้สินที่ต้องชำระหนี้แล้วก็จะต้องพิจารณาว่าเป็นหนี้ร่วมหรือหนี้ส่วนตัว ซึ่งสามีและภริยามีความรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้นการกู้ยืมเงินกฎหมายจึงไม่ได้บัญญัติให้สามีภริยาต้องจัดการร่วมกัน

5. "ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่สมควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศลเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา" การให้โดยเสน่หานั้น เป็นการทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนไปเป็นของบุคคลอื่น เช่นนายคำให้รถยนต์ สร้อยคอทองคำ เงิน หรือแม้แต่ที่ดินแก่นายแดง เพราะเห็นว่านายแดงเป็นคนดี จึงให้โดยเสน่หา เป็นต้น ถ้าสามีหรือภริยาจะให้

โดยเสนหาค้างทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสแก่บุคคลอื่นแล้ว มาตรา 1476 (5) จึงกำหนดให้จัดการร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อนเพราะเป็นการทำให้เสียไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในสินสมรสซึ่งสามีและภริยามีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน

แต่อย่างไรก็ดี ก็มีข้อยกเว้นที่สามีหรือภริยาสามารถให้โดยเสนหาค้างได้ถ้าการให้โดยเสนหานั้นเป็นการพอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศล เพื่อการสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา กรณีเพื่อการกุศลนั้นจะต้องเป็นการกระทำไปด้วยแรงศรัทธาช่วยเหลือ เช่น ให้เพื่อช่วยเหลือคนที่ประสบเคราะห์กรรมไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ช่วยเหลือทหารที่บาดเจ็บพิการจากการทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ให้วัดเพื่อใช้ในกิจการสงฆ์หรือให้มูลนิธิเด็กเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาส เป็นต้น สำหรับกรณีเพื่อการสังคมคือภาระหน้าที่ในทางสังคมซึ่งปัจจุบันมีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระหว่างเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนร่วมงาน ก็ตาม เช่นการให้ในวันเกิด วันแต่งงาน วันทำบุญบ้าน วันปีใหม่ หรือแม้แต่งานศพก็ตาม เป็นต้น และประการสุดท้ายคือกรณีตามหน้าที่ธรรมจรรยา คือหน้าที่ในทางศีลธรรมจรรยาซึ่งมีอยู่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งในสังคมให้การยึดถือ แต่จะมีการปฏิบัติตามหรือไม่ก็น้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อและศรัทธาในหน้าที่ธรรมจรรยาของคน เช่นสามีเอาที่ดินสินสมรสโอนยกให้แก่บุตร โดยเสนหาค้างเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี ภริยาขอให้เพิกถอน ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 524/2506) หรือตัวอย่างคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1089/2510 จำเลยเป็นหลานสามีโจทก์ ได้เลี้ยงดูมารดาของสามีโจทก์มา สามีโจทก์คิดถึงคุณงามความดีของจำเลย จึงยกที่ดินสินสมรสให้จำเลยครึ่งหนึ่ง โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากโจทก์ เมื่อสามีโจทก์เสียชีวิตแล้วโจทก์ได้ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมยกให้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการยกให้ไม่เกินส่วนได้ของโจทก์ที่จะได้รับในฐานะที่เป็นสินสมรสและเป็นการให้ในทางศีลธรรมอันดีไม่เกินฐานะความเป็นอยู่ของสามีโจทก์และโจทก์ จึงเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี ไม่ต้องรับความยินยอมเป็นหนังสือจากโจทก์ โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2391-2393/2517 สามีทำหนังสือสัญญาและจดทะเบียนยกที่ดินอันเป็นสินสมรสให้บุตร โดยเสนหาคงแปลง เมื่อปรากฏว่ายังมีที่ดินอันเป็นสินสมรสของโจทก์เหลืออีกหลายแปลง จึงเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากภริยาก่อน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 415/2518 จำเลยที่ 1 เป็นสามีโจทก์ และเป็นปู่ของจำเลยที่ 2 ได้ยุบภาระเลี้ยงดูจำเลยที่ 2 มาตั้งแต่เล็กจนโต จำเลยที่ 1 ยกที่ดินสินสมรสจำนวนไร่เศษ ให้จำเลยที่ 2 และยังมีที่ดินสินสมรสอีก 4 แปลงมีราคานับล้านบาท การยกให้ดังกล่าวจึงเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์ โจทก์ฟ้องให้เพิกถอนการให้รายนี้ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 842-845/2518 สามียกที่ดินสินสมรสให้บุตร ซึ่งเป็นส่วนเล็กน้อยของสินสมรสทั้งหมด ไม่ทำให้ฐานะของภริยากดต่ำยากไร้ลงเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี สามีทำพินัยกรรมและนิติกรรมได้โดยไม่ต้องรับความยินยอมของภริยาแต่ในส่วนที่ดินที่ให้โดยไม่จำเป็นเกินสมควร ศาลเพิกถอนการให้นั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3471/2531 การที่สามียกที่ดินพิพาทอันเป็นสินสมรส ให้แก่บุตรโดยเสน่หาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากภริยา พร้อมกันนั้นก็ยกที่ดินให้บุตรคนอื่น ๆ ในจำนวนที่มากกว่า และยังมีที่ดินอยู่อีกจำนวนหนึ่งนั้น เป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี การกระทำดังกล่าวเป็นการชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1473 วรรคสอง (3) บรรพ 5 เดิม มีผลผูกพันถึงสินสมรสส่วนของภริยา ภริยาไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอน

การให้โดยเสน่หาเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยาที่กล่าวไปนั้น จะต้องเป็นการให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวด้วย เช่นภริยาเอาเงินสินสมรสให้มูลนิธิเด็กเป็นเงิน 1,000 บาท เพื่อนำไปช่วยเหลือเด็กคือยโอกาส หรือสามีเอาเงินเดือน 1,000 บาทมอบให้เป็นของขวัญวันแต่งงานของน้องสาวตน ถือได้ว่าเป็นการให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัว สามีหรือภริยาสามารถจัดการสินสมรสนั้นได้โดยลำพัง แต่ถ้าเป็นการให้ที่ไม่สมควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวแล้วสามีหรือภริยาจะจัดการโดยลำพังไม่ได้ เช่น การยกที่ดิน 3 แปลง ราคา 100,000 บาท อันเป็นสินสมรสให้บุตรของสามีอันเกิดแต่ภริยาอีกคนหนึ่ง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากภริยา ในขณะที่ยกให้ไม่ปรากฏว่าสามีมีหลักทรัพย์อันมีค่าอย่างอื่นอีก การยกให้นี้ไม่ใช่การให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 307/2509) หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2180/2517 การที่บิดาโจทก์จำเลยยกที่ดิน 4 โฉนด พร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นอาคารร้านค้าและโรงแรมให้แก่จำเลยนั้น มิใช่เป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม และเมื่อการให้นั้นมารดาโจทก์และมารดาจำเลยมิได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือการให้จึงไม่สมบูรณ์ โจทก์ในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมของมารดาอาจขอให้เพิกถอนเสียได้ หรือ

สามียกที่ดินสินสมรสราคาต่ำกว่าแสนบาทให้บุคคลภายนอก โดยภริยาไม่ได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือ เหตุที่ยกที่ดินให้เป็นเพราะบุคคลภายนอกนั้นช่วยอุปการะพาสามีไปตรวจรักษาพยาบาล ไม่ปรากฏว่าเป็นเงินเท่าใดไม่พอถือว่าเป็นการสมควรในทางศีลธรรมอันดี ภริยาขอให้เพิกถอนการให้นี้ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 258/2518) หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2896/2524 โจทก์กับ ข. สมรสกัน 60 ปีแล้ว มีบุตรคนเดียว ต่อมาโจทก์ไปบวชชีโดยไม่ได้หย่ากัน ข. เป็นข้าราชการบำนาญออกจากบ้านเดิมไปพักอาศัยอยู่กับจ่าน้อยและมารดาแล้วยกที่พิพาท 4 แปลง อันเป็นสินสมรสให้จ่าน้อย ซึ่งไม่ได้เป็นญาติกับโจทก์หรือ ข. โดยไม่ปรากฏว่า โจทก์และ ข. มีทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่นอีก ดังนั้นถือไม่ได้ว่าเป็นการให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1480 เมื่อปราศจากความยินยอมของโจทก์ การให้จึงไม่สมบูรณ์ โจทก์ขอเพิกถอนได้ เป็นต้น

6. “ประนีประนอมยอมความ” เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นคู่กรณีก็อาจจะทำการประนีประนอมยอมความเพื่อยุติข้อพิพาทได้โดยทั้งสองฝ่ายตกลงยอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ในการประนีประนอมยอมความนี้เป็นการตกลงระหว่างคู่กรณีสองฝ่ายเท่านั้น ไม่มีบุคคลอื่นที่จะมาพิจารณาถึงความถูกต้องว่าใครได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร ดังนั้น หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสกับบุคคลอื่นแล้ว ถ้าสามีหรือภริยาทำการตกลงประนีประนอมยอมความโดยลำพังก็อาจเสียเปรียบบุคคลอื่นได้ กฎหมายจึงกำหนดให้สามีและภริยาต้องจัดการร่วมกันในเรื่องการประนีประนอมยอมความ (มาตรา 1476 (6)) แต่อย่างไรก็ดี สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิดที่เกิดระหว่างสมรสถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้นั้น ไม่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสตามมาตรา 1474 (1) การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนนี้จึงไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสินสมรสจึงไม่ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อนตามมาตรา 1476 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2531)

7. “มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย” วิธีการนี้เป็นการระงับข้อพิพาททางอนุญาตตุลาการ อนุญาตตุลาการจะเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทที่คู่กรณีเสนอต่อตน คู่กรณีที่มีข้อพิพาทจะเป็นผู้กำหนดจำนวนอนุญาตตุลาการ ซึ่งอาจจะมีจำนวนคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ถ้ามีคนเดียวก็จะต้องให้สิทธิคู่กรณีแต่งตั้งร่วมกัน และถ้ามีหลายคนก็จะต้องให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายตั้งอนุญาตตุลาการฝ่ายละเท่า ๆ กัน เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น และถ้าคู่กรณีมิได้กำหนดจำนวนอนุญาตตุลาการไว้ในสัญญาอนุญาตตุลาการแล้ว กฎหมายบัญญัติให้คู่

กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการทั้งหมด 3 คน ในการตั้งอนุญาโตตุลาการนี้คู่กรณีจะเป็นผู้ตั้งเองหรือคู่กรณีอาจกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการแทนก็ได้ จะเห็นได้ว่าในการมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยนี้ สามีหรือภริยาจะเป็นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งสามีหรือภริยานั้นจะเป็นผู้กำหนดจำนวนและตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทการตัดสินใจมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยหรือไม่จึงเป็นการตัดสินใจที่สำคัญที่อาจจะกระทบถึงผลประโยชน์ได้เสียในสิทธิอันเกิดจากข้อพิพาทดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นสินสมรส ดังนั้นสามีและภริยาจึงต้องจัดการร่วมกันในการที่จะมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยหรือไม่ (มาตรา 1476 (7))

8. “นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล”
มาตรา 1476 (8) ได้คุ้มครองต่อการนำทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสไปเสี่ยงภัยในการประกันหรือเป็นหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลเพราะอาจเกิดความเสียหายแก่สินสมรสได้ถ้ามีการผิดสัญญาประกัน กรณีนี้ไม่ได้จำกัดการประกันต่อศาลเท่านั้นแต่รวมไปถึงการประกันต่อเจ้าพนักงานด้วย เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ เป็นต้น กฎหมายจึงกำหนดให้สามีและภริยาต้องจัดการร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน

ในเรื่องนี้ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายครอบครัวไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่สามีและภริยาต้องจัดการร่วมกัน ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3060/2526 การที่จำเลยทำสัญญาประกันตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการโดยระบุเงื่อนไขเป็นสินสมรสไว้ท้ายสัญญาประกันเพื่อเป็นการแสดงหลักทรัพย์สินหาใช้นิติกรรมในการจัดการสินสมรสซึ่งสามีหรือภริยาจะต้องจัดการร่วมกันตามมาตรา 1476 ไม่ จึงเป็นนิติกรรมที่สมบูรณ์ผูกพันจำเลยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภริยา การที่จำเลยระบุเงื่อนไขดังกล่าวไว้ท้ายสัญญาประกันซึ่งอาจเป็นผลทำให้มีการยึดเรือนั้นเมื่อมีการผิดสัญญาประกันก็เป็นเรื่องในชั้นบังคับคดีเป็นคนละเรื่องกันกับการจัดการสินสมรส เป็นต้น

2.2 การจัดการสินสมรสตามคำพิง

มาตรา 1476 วรรคสอง บัญญัติว่า “การจัดการสินสมรสนอกจากกรณีที่มีบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง สามีหรือภริยาจัดการได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง” จะเห็นได้ว่านอกจากที่ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 1476 วรรคแรก อนุ 1 ถึงอนุ 8 แล้ว สามีหรือภริยาสามารถจัดการสินสมรสได้โดยคำพิงไม่ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 3075/2523 สามีทำสัญญาค้ำประกันการเบิกเงินเกินบัญชีของ ท. ไว้ให้กับธนาคารจำเลยเป็นการผูกพันตัวสามีมิได้เกี่ยวกับสินสมรส หากได้ก่อให้เกิดภาระติดพันซึ่งสินสมรสไม่ จึงมิใช่การจัดการสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 มาตรา 1477 อันภริยาจะต้องให้ความยินยอมร่วมกันเป็นหนังสือตามมาตรา 1479 ภริยาฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาค้ำประกันดังกล่าวตามมาตรา 1480 วรรคสองไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 102/2525 ทรัพย์ที่โจทก์ให้เช่าเป็นของบุตรโจทก์ การฟ้องขับไล่จำเลยจึงมิใช่การจัดการสินสมรสของโจทก์กับสามีจะต้องทำร่วมกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 (เทียบได้กับนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 643/2515 ด้วย)

คำพิพากษาฎีกาที่ 566/2527 โจทก์ฟ้องเรียกร้องเอามรดกของบิดาในฐานะที่ตนเป็นทายาท และทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกเป็นสินส่วนตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสินส่วนตัว มิใช่เป็นเรื่องการจัดการสินสมรส โจทก์มีอำนาจฟ้องโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรส

คำพิพากษาฎีกาที่ 3333/2527 นาง ส. ร้องขอเข้าเป็นคู่ความแทนที่โจทก์ผู้เป็นมารดา ทรัพย์สินที่อาจได้มาตามคำพิพากษาซึ่งจะตกได้แก่ผู้ร้องจะเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องมิใช่เป็นสินสมรสระหว่างผู้ร้องกับสามี จึงมิใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องเข้าไปจัดการสินสมรสอันจะต้องจัดการร่วมกับสามีหรือจะต้องได้รับความยินยอมจากสามีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476, 1477 และ 1478

คำพิพากษาฎีกาที่ 369/2530 หญิงมีสามีรับมอบอานาจมาฟ้องคดี มิได้เป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับสินสมรสและหากได้ก่อให้เกิดภาระติดพันซึ่งสินสมรสอันจะถือว่าเป็นการจัดการสินสมรสไม่ หญิงจึงมีอำนาจฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสามี

คำพิพากษาฎีกาที่ 2220/2538 ภริยาฟ้องเรียกเงินมัดจำค่าซื้อที่ดินจากผู้จะขายตามสัญญาจะซื้อขายที่ดิน มิใช่การจัดการสินสมรส ไม่อยู่ในข้อจำกัดที่ต้องได้รับความยินยอมจากสามีก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 2947/2538 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายที่จำเลยที่ 1 ถูกจ้างจำเลยที่ 2 ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รถยนต์ซึ่งเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับ ส. สามีโจทก์จากจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่เข้ากรณีใดในอนุมาตรา 1 ถึงอนุมาตรา 8 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสามีตาม

วรรคสองของบทบัญญัติดังกล่าว หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3870/2541 โจทก์ตกลงแบ่งขายที่ดินของโจทก์ตาม น.ศ. 3 ก. เลขที่ 53 จำนวน 7 ไร่ ซึ่งเป็นที่พิพาทในคดีนี้ให้แก่ ส. แต่ยังไม่ทันได้รับมอบการครอบครองที่พิพาทจากโจทก์ตามสัญญาซื้อขายดังกล่าว ส. ถึงแก่กรรมเสียก่อน แม้สิทธิตามสัญญาซื้อขายที่พิพาทจะเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทหรือผู้จัดการมรดกของ ส. ก็ตาม แต่ก็จะต้องว่ากล่าวเป็นกรณีต่างหากอีกกรณีหนึ่ง ส่วนสิทธิครอบครองที่พิพาทย่อมยังคงเป็นของโจทก์อยู่

โจทก์เป็นสามี ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินของโจทก์อ้างว่าจำเลยบุกรุกทำละเมิดต่อโจทก์ และฟ้องเรียกค่าเสียหายที่จำเลยก่อให้เกิดความเสียหายในที่ดินโจทก์ เมื่อไม่เข้ากรณีหนึ่งกรณีใดตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 วรรคหนึ่ง ระบุไว้ในอนุมาตรา 1 ถึงอนุมาตรา 8 และในวรรคสองได้ระบุว่าการจัดการสินสมรสนอกจากกรณีที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง สามีหรือภริยาจัดการได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่าย เมื่อจำเลยบุกรุกที่ดินโจทก์โดยการนำรถแทรกเตอร์ไถ แล้วปรับสภาพดินกับยังไม่ได้ล้อมรั้วรอบที่พิพาท อันถือได้ว่าเป็นการรบกวนการครอบครองในอันที่โจทก์จะเข้าไปทำประโยชน์ในที่พิพาทและทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ดังนั้นโจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภริยา

นอกจากนี้ มาตรา 1477 บัญญัติไว้ว่า “สามีภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการสงวนบำรุงรักษาสินสมรส หรือเพื่อประโยชน์แก่สินสมรส หนึ่งอันเกิดแต่การฟ้อง ต่อสู้หรือดำเนินคดีดังกล่าวให้ถือว่าเป็นหน้าที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน” นอกเหนือจากมาตรา 1476 วรรคสองแล้ว ถ้าเป็นการฟ้อง ต่อสู้หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการสงวนบำรุงรักษาสินสมรส หรือเพื่อประโยชน์แก่สินสมรสแล้ว สามีหรือภริยาแต่ฝ่ายเดียวสามารถดำเนินการแต่ลำพังได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2220/2538 ภริยาฟ้องเรียกเงินมัดจำค่าซื้อที่ดินจากผู้จะขายตามสัญญาจะซื้อขายที่ดิน ไม่ใช่การจัดการสินสมรส ไม่อยู่ในข้อจำกัดที่ต้องได้รับความยินยอมจากสามีก่อน ตามมาตรา 1476 สัญญากำหนดวันชำระหนี้ไว้แน่นอนเมื่อฝ่ายหนึ่งผิดนัดอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องบอกกล่าว การฟ้องเรียกเงินมัดจำคืน กฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีสิทธิฟ้องได้ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี

คำพิพากษานิติคดีที่ 2947/2538 คำฟ้องของโจทก์เป็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายที่จำเลยที่ 1 ถูกจ้างจำเลยที่ 2 ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สินสมรสของโจทก์จากจำเลยที่ 2 จึงไม่เข้ากรณีหนึ่งกรณีใดตามที่ ป.พ.พ.มาตรา 1476 วรรคหนึ่ง ระบุไว้ในอนุมาตรา 1 ถึงอนุมาตรา 8 แต่ประการใด โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากสามีก่อน

คำพิพากษานิติคดีที่ 6695/2540 จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การว่า “มูลหนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยทั้งสองนี้เป็นสินสมรสที่โจทก์และสามีทำมาหาได้ร่วมกันมา จึงต้องจัดการทรัพย์สินดังกล่าวร่วมกัน เมื่อโจทก์มิได้รับความยินยอมจากสามีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 (4) โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องดำเนินคดีนี้กับจำเลยทั้งสอง” แต่เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1477 บัญญัติว่า สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้องคดีเกี่ยวกับการสงวนสินสมรสได้ ดังนั้น การที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ยืมเงินเป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการสงวนสินสมรส โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องคดีนี้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากสามี เป็นต้น

ในการดำเนินการใด ๆ ของสามีหรือภริยาตามมาตรา 1477 นี้ถ้าก่อให้เกิดหนี้ขึ้นเนื่องจากการฟ้อง ค่อสู้หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการสงวนบำรุงรักษาสินสมรส หรือเพื่อประโยชน์แก่สินสมรสแล้วให้ถือว่าเป็นหนี้ที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะการดำเนินการของสามีหรือภริยานั้นเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสร่วมกัน เช่น สามีกู้ยืมเงินจำนวน 50,000 บาท มาเพื่อต่อสู้คดีในเรื่องการจำนองบ้านที่เป็นสินสมรส หนี้กู้ยืมดังกล่าวเป็นหนี้ร่วมที่สามีภริยาเป็นลูกหนี้ร่วมกัน

2.3 ข้อยกเว้นในการจัดการสินสมรสต่างไปจากที่กฎหมายกำหนด

การจัดการสินสมรส มาตรา 1476 กำหนดให้สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 อนุมาตรา แต่อย่างไรก็ดี การจัดการสินสมรสที่กฎหมายกำหนดไว้นี้สามีภริยาอาจตกลงกันให้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ โดยจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ในกรณีดังกล่าวมาตรา 1476/1 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “สามีและภริยาจะจัดการสินสมรสให้แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1476 ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ก็ต่อเมื่อได้ทำสัญญาก่อนสมรสไว้ตามที่บัญญัติในมาตรา 1465 และมาตรา 1466 ในกรณีดังกล่าวนี้การจัดการสินสมรสให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญาก่อนสมรส” จะเห็นได้ว่าการจัด

การสินสมรสตามมาตรา 1476 นั้นมีข้อยกเว้นที่สามีและภริยาสามารถตกลงเป็นประการอื่นให้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ แต่จะต้องทำตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476/1 เท่านั้น กล่าวคือ สามีภริยาสามารถตกลงเรื่องการจัดการสินสมรสตามมาตรา 1476 เป็นประการอื่นได้โดยทำเป็นสัญญาก่อนสมรสตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1465 และมาตรา 1466 เท่านั้น จะตกลงกันเองโดยทำเป็นสัญญาอื่น ๆ ไม่ได้ การตกลงให้ต่างไปจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 นั้น สามีภริยาสามารถตกลงให้แตกต่างกันไปเพียงบางส่วน เช่น ตกลงกันว่าให้ภริยามีอำนาจจัดการสินสมรสในเรื่องซื้อขายแลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองแต่ผู้เดียวได้ เช่นนี้ถ้าภริยาจัดการสินสมรสในเรื่องอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 แต่ผู้เดียวย่อมไม่สามารถทำได้ อาทิ เรื่อง การให้กู้ยืมเงินสินสมรส การให้โดยเสน่หา เป็นต้น หรือจะตกลงให้สามีหรือภริยาแต่ฝ่ายเดียวมีอำนาจจัดการสินสมรสตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 ทั้งหมดก็สามารถทำได้เช่นกัน ถ้าสามีภริยาทำสัญญาก่อนสมรสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสไว้แล้วต่อมาถ้าไม่พอใจจะคัดค้านขอเพิกถอนนิติกรรมที่ทำไปโดยกล่าวอ้างว่าตนเองไม่ได้ยินยอมไม่ได้ เว้นเสียแต่จะเข้าข้อกฎหมายที่กำหนดให้สามีหรือภริยาอีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจกระทำได้

ถ้าสามีภริยาตกลงเรื่องการจัดการสินสมรสตามมาตรา 1476 เป็นประการอื่นเพียงบางส่วนหรือบางเรื่องเท่านั้น การจัดการสินสมรสที่ไม่ได้มีการตกลงไว้เป็นประการอื่นก็ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 เหมือนเดิมคือสามีภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย (มาตรา 1476/1 วรรคสอง)

2.4 การให้ความยินยอมในการจัดการสินสมรส

การจัดการสินสมรสที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 นั้นสามีและภริยาจะต้องจัดการสินสมรสร่วมกัน แต่ถ้าไม่สามารถจัดการร่วมกันได้ก็สามารถให้อีกฝ่ายหนึ่งให้ความยินยอมก็สามารถทำได้เช่นกัน การให้ความยินยอมจะต้องทำอย่างไร ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความยินยอมในการจัดการสินสมรสตามมาตรา 1476 จะแก้ปัญหอย่างไร หรือถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจัดการสินสมรสตามมาตรา 1476 โดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ให้ความยินยอมจะมีผลอย่างไร ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงตามลำดับ คือ

2.4.1 การให้ความยินยอม

การจัดการสินสมรสตามมาตรา 1476 สามีและภริยาต้องจัดการร่วมกัน แต่ถ้าไม่

ไม่สามารถจัดการร่วมกันได้ก็ให้อีกฝ่ายหนึ่งให้ความยินยอมก็สามารถจัดการสินสมรสได้เช่นกัน การให้ความยินยอมจะต้องทำอย่างไรนั้น มาตรา 1479 บัญญัติว่า "การใดที่สามีหรือภริยากระทำ ซึ่งต้องรับความยินยอมร่วมกันและถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ" มาตรา 1479 กำหนดถึงกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อจะให้ความยินยอมแก่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องทำเป็นหนังสือด้วย ขอให้สังเกตด้วย ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดว่าเป็นกรณีทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่กฎหมายกำหนดเป็น 2 กรณี คือ 1. กรณี กฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือ หรือ 2. กรณีกฎหมายให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้น เมื่อเป็นกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งนี้หรือที่กำหนดให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ด้วยก็ตามที ก็จะต้องให้ความยินยอมเป็นหนังสือ

การโอนขายหุ้นส่วนซึ่งการซื้อขายไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ หรือจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นแม้ทำด้วยวาจาก็ใช้ได้หรือการให้สัตยาบันแก่หนี้สินของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การให้สัตยาบันไม่ต้องทำเป็นหนังสือก็ใช้ได้ เพราะกฎหมายมิได้กำหนดไว้ให้ทำเป็นหนังสือ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1360/2503 ภริยาทำสัญญาจะขายที่ดินมีโฉนดอันเป็นสินสมรสให้โจทก์โดยภริยาได้รับเงินค่าที่ดินบางส่วนแล้ว และโดยสามีรู้เห็นยินยอมแล้ว นั้น เป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง ซึ่งไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ โจทก์ฟ้องขอให้บังคับภริยาโอนที่ดินได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ทำเป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือด้วย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 370/2498 หญิงมีสามีทำนิติกรรมแลกเปลี่ยนที่ดินโดยสามีมิได้ยินยอมเป็นหนังสือ สามีบอกล้างได้ (มาตรา 519, 456) หรือคำพิพากษาฎีกา 1365/2509 การที่สามีจะยกที่ดินซึ่งเป็นสินบริคณห์ให้แก่ใคร โดยค้นหาได้นั้นจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากภริยา (มาตรา 525)

เมื่อมีการให้ความยินยอมแก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในการจัดการสินสมรสโดยลำพังแล้วคู่สมรสที่ได้รับความยินยอมนั้นอาจจะดำเนินการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นไปกระทำการแทนโดยไม่จำเป็นต้องให้คู่สมรสที่ให้ความยินยอมให้ความยินยอมในมอบอำนาจซ้ำอีก เพราะการมอบอำนาจให้บุคคลใดกระทำการแทนก็มีผลเท่ากับตนเองได้กระทำการนั้นเช่นกัน (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 2448/2523) สำหรับการให้ความยินยอมที่ต้องทำเป็นหนังสือตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา 1479 นั้นจะอยู่ในลักษณะใดไม่มีการกำหนดไว้ จึงอาจทำได้โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ความยินยอมในการจัดการสินสมรส หรืออาจอยู่ในลักษณะอื่น ๆ ได้เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 2086/2497 สามีลงชื่อเป็นพยานในสัญญาที่ภริยาจำนองสินสมรส ถือว่าสามีอนุญาตให้จำนองแล้ว หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2096/2523 โจทก์เป็นหญิงมีสามีฟ้องคดีโดยไม่มีหนังสือให้ความยินยอมของสามี จำเลยโต้แย้งอำนาจฟ้อง ระหว่างพิจารณาของศาลฎีกาได้ยื่นหนังสือยินยอมของสามี โจทก์ให้โจทก์ฟ้องคดีต่อศาลแล้วและศาลมีคำสั่งอนุญาต ถือได้ว่าโจทก์ได้แก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 56 แล้ว หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2952/2524 แม้โจทก์ซึ่งเป็นหญิงมีสามียื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับสินสมรสโดยลำพัง แต่ปรากฏในสำนวนว่าสามีโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์เบิกความเป็นพยานโจทก์ต่อศาลว่า “ได้ให้ความยินยอมแก่โจทก์ในการฟ้องคดีนี้ตามกฎหมายแล้วตลอดมา” จึงถือว่าสามีโจทก์อนุญาตหรือยินยอมให้โจทก์ฟ้องคดี โดยมีหลักฐานเป็นหนังสือในสำนวนความแล้ว และถือได้ว่าเป็นการแก้ไขในเรื่องความสามารถของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 56 แล้วด้วย หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 3443/2524 ภริยายื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับสินสมรสโดยไม่ได้รับความยินยอมจากสามี แต่ก่อนเริ่มลงมือสืบพยานสามียื่นคำแถลงต่อศาลขอให้ความยินยอมและให้สัตยาบันการที่ภริยาได้ดำเนินคดีมาแต่ต้นก็ถือได้ว่าเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถถูกต้องแล้ว หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 3693/2532 คำยินยอมของสามีหรือภริยาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งทำนิติกรรมนั้น ไม่ต้องทำต่อหน้าเจ้าพนักงาน เมื่อผู้ร้องผู้เป็นภริยาอ้างว่าหนังสือยินยอมเป็นหนังสือของผู้ร้องที่ถูกต้องแท้จริงแล้ว ก็นำไปใช้จดทะเบียนจำนองที่ดินได้ หากเป็นโมฆะไม่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความยินยอมที่ต้องทำเป็นหนังสือนี้ เพียงแต่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เข้าใจได้ว่ามีการให้ความยินยอมและลงลายมือชื่อไว้ก็เพียงพอ เป็นต้น

การให้ความยินยอมให้ทำนิติกรรมของสามีภริยาไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องให้ความยินยอมเฉพาะเรื่องเฉพาะราย จะให้ความยินยอมเป็นการล่วงหน้าและตลอดไปไม่ได้ และโดยสภาพแล้วความยินยอมให้ทำนิติกรรมผู้ให้ความยินยอมสามารถให้ความยินยอมเฉพาะเรื่อง เฉพาะราย หรือตลอดไปได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 3186/2538 หนังสือให้ความยินยอมมีข้อความว่า จำเลยยินยอมให้ จ. สามีทำนิติกรรมในการกู้เงิน กู้เบิกเงินเกินบัญชีค่าประกัน และมีข้อความ ต่อไปอีกว่า หรือทำนิติกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องได้ โดยจำเลยตกลงให้ความยินยอมในการกระทำนั้นตลอดไป สัญญาค่าประกันที่ จ. ทำกับโจทก์จึงมีผลใช้บังคับโดยชอบ จำเลยไม่มีอำนาจขอให้เพิกถอน เป็นต้น

2.4.2 การร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทน

แม้ว่ามาตรา 1476 กำหนดให้สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก็ตามแต่ในความเป็นจริงสามีหรือภริยาอาจจะไม่สามารถจัดการสินสมรสร่วมกันหรือไม่ยอมให้ความยินยอมด้วยเหตุผลต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ หากเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาแก่ครอบครัวนั้น ที่ไม่สามารถจัดการสินสมรสได้ ในกรณีดังกล่าว มาตรา 1478 บัญญัติว่า “เมื่อฝ่ายใดต้องให้ความยินยอมหรือลงชื่อกับอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่องจัดการทรัพย์สิน แต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อโดยปราศจากเหตุผล หรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอมได้ อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนได้” จะเห็นได้ว่าถ้าสามีหรือภริยาไม่ให้ความยินยอมในการจัดการสินสมรสแล้วอีกฝ่ายหนึ่งจะสามารถร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมนั้นก็ได้อีก แต่อย่างไรก็ดี การไม่ให้ความยินยอมนั้นจะต้องพิจารณาก่อนว่าเป็นเพราะเหตุใด ถ้าการไม่ให้ความยินยอมนั้นมีเหตุผลที่พอรับฟังได้แล้วอีกฝ่ายหนึ่งจะไปร้องขอต่อศาลไม่ได้ การที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนจึงต้องเกิดจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้คือ ไม่ให้ความยินยอมโดยปราศจากเหตุผล ไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอมได้ เช่นสามีต้องประกอบธุรกิจของครอบครัวแต่ภริยาโกรธแค้นที่สามีเข้าสู่จึงไม่ยินยอมในเรื่องการจัดการสินสมรสทุกอย่าง หรือสามีหรือภริยาประสบอุบัติเหตุจนไม่ได้สติคลอลมา เป็นต้น

การร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนตามมาตรา 1478 นี้จะต้องเป็นกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความยินยอมแก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในการจัดการสินสมรสโดยปราศจากเหตุผล หรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอมได้ แต่ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องการยื่นคำร้องขอต่อศาลแทนคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งโดยมิได้ตกลงยินยอมให้กระทำการแทนนั้น ไม่ใช่กรณีที่ร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนตามมาตรา 1478 นี้ได้ เช่นคำพิพากษานิติภาที่ 2850/2526 ผู้ร้องกับสามีจองซื้อบ้านและที่ดินไว้ ต่อมาสามีทิ้งร้างไป ผู้ร้องไม่อาจกู้เงินและจดทะเบียนจำนองบ้านและที่ดินที่จำนองไว้ จึงร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สามีจัดการขอกู้เงินพร้อมกับจดทะเบียนจำนองบ้านและที่ดินไว้กับบริษัท ก. และอนุญาตให้สามีโอนสิทธิการจองบ้านและที่ดินดังกล่าวให้กับบุคคลภายนอกต่อไป ดังนี้เป็นการยื่นคำร้องขอแทนสามี โดยที่สามีมิได้มอบอำนาจให้ผู้ร้องกระทำการแทน ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะยื่นคำร้องขอดังกล่าวนี้ได้ จากนี้ภริยาผู้ร้องยื่นคำร้องขอแทนสามีแต่สามีมิได้มอบอำนาจให้กระทำการแทนภริยาจึงไม่อาจกระทำมิใช่กรณีตามมาตรา 1478 เป็นต้น

กรณีตามมาตรา 1478 นี้ คู่สมรสฝ่ายที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลจะยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องก็ได้ เช่น คดีกำลังจะขาดอายุความ ภริยาจึงยื่นฟ้องเรียกที่ดินอันเป็นสินสมรสที่บุคคลภายนอกครอบครองอยู่ เมื่อสามีไม่ให้ความยินยอมโดยปราศจากเหตุผลแล้วภริยาขอยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ฟ้องคดีพร้อมกับคำฟ้องที่เดียวเลยก็ได้ (คู่คำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2509) เป็นต้น

2.4.3 การจัดการสินสมรสโดยปราศจากความยินยอม

สามีและภริยาจะต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งเฉพาะแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1476 อนุ 1 ถึงอนุ 8 เท่านั้น แต่ถ้าสามีหรือภริยาจัดการสินสมรสไปแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่ได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งแล้วก็ย่อมเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 1476 ในกรณีดังกล่าว มาตรา 1480 บัญญัติไว้ว่า "การจัดการสินสมรสซึ่งต้องจัดการร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งตามมาตรา 1476 ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือโดยปราศจากความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ เว้นแต่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบันแก่นิติกรรมนั้นแล้ว หรือในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นบุคคลภายนอกได้กระทำโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

การฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมตามวรรคหนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ได้ทำนิติกรรมนั้น" จะเห็นได้ว่าถ้าสามีหรือภริยาได้ทำนิติกรรมไปแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว กฎหมายให้สิทธิอีกฝ่ายหนึ่งที่จะฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 3743/2528 จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นภริยาซื้อที่พิพาทมาในระหว่างสมรสก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 ที่พิพาทจึงเป็นสินสมรส ดังนั้นการที่จำเลยที่ 1 ขายที่พิพาทให้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นหลานโดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ และโดยจำเลยที่ 2 รู้ดีว่าเป็นสินสมรสของโจทก์และจำเลยที่ 1 จึงเป็นการซื้อขายโดยไม่สุจริต โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนการซื้อขายที่พิพาทได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1480

คำพิพากษาฎีกาที่ 8019/2538 โจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่โจทก์ไม่ได้อยู่ด้วยและไม่ได้รู้เห็นยินยอมในการที่จำเลยที่ 1 ทำสัญญาจะขายที่ดินพิพาทซึ่งเป็นสินสมรสให้แก่จำเลยที่ 2 โจทก์จึงขอให้เพิกถอนสัญญาได้ตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1480 (เดิม) ส่วนข้อที่จำเลยที่ 2 ฟ้องจำเลยที่ 1 และศาลพิพากษาให้จำเลยที่ 1 โอนที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 2 นั้นห้ามผลกระทบถึงสิทธิของโจทก์ที่จะขอให้เพิกถอนสัญญาตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6868/2541 จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 รู้จักคุ้นเคยใกล้ชิดสนิทสนมกันมาเป็นเวลานานนับ 10 ปี โดยจำเลยที่ 2 เป็นผู้แนะนำให้โจทก์รู้จักจำเลยที่ 1 จนกระทั่งโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย จำเลยทั้งสองประกอบธุรกิจด้วยกัน โจทก์อาศัยอยู่ในบ้านที่พิพาทเพียงลำพังคนเดียวและใช้บ้านพิพาทเป็นที่ตั้งบริษัทประกอบธุรกิจของโจทก์โดยจำเลยที่ 1 ออกไปอาศัยอยู่ที่อื่นต่างหาก และจำเลยทั้งสองได้พูดคุยเกี่ยวกับการฟ้องหย่ากับโจทก์ จึงมีเหตุผลเชื่อว่าจำเลยที่ 2 ทราบถึงฐานะและความสัมพันธ์อันสามีภริยาระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 มาโดยตลอด และทราบว่าโจทก์มีส่วนเป็นเจ้าของที่ดินและบ้านพิพาทด้วย ฉะนั้นการที่จำเลยที่ 2 รับโอนที่ดินและบ้านพิพาทมาโดยรู้อยู่แล้วว่าที่ดินและบ้านพิพาทเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จึงไม่อาจอ้างได้ว่าคนมีสิทธิในที่ดินและบ้านพิพาทคือโจทก์ การที่จำเลยที่ 2 รับโอนที่ดินและบ้านพิพาทจากจำเลยที่ 1 โดยโจทก์ไม่ได้ให้ความยินยอมด้วย จึงเป็นการรับโอนโดยไม่สุจริต โจทก์มีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินและบ้านพิพาทระหว่างจำเลยทั้งสองได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1480 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7978/2542 จำเลยที่ 1 นำทรัพย์สินพิพาทซึ่งเป็นสินสมรสไปจำหน่ายแก่ธนาคารจำเลยที่ 2 โดยปราศจากความยินยอมของโจทก์ซึ่งเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 (1) แต่จำเลยที่ 2 กลับรับจำหน่ายไว้โดยอ้างว่า ว. ซึ่งเป็นภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสของจำเลยที่ 1 ให้ความยินยอมแล้ว ย่อมถือได้ว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันทำนิติกรรมจำหน่ายโดยไม่สุจริตและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งเป็นการได้แก่สิทธิโจทก์ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมจำหน่ายดังกล่าวได้ตามมาตรา 1480 วรรคหนึ่ง

บันทึกข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดแบ่งทรัพย์สินที่ให้จำเลยที่ 1 มีกรรมสิทธิในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างพิพาทนั้นเป็นสัญญาระหว่างสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1469 เมื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 ยังไม่ได้จดทะเบียนหย่า โจทก์ย่อมมีสิทธิบอกล้างสัญญาระหว่างสมรสแก่จำเลยที่ 1 ได้ตามมาตรา 1469 ซึ่งการที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยที่ 1 ต่อศาลแพ่ง

กรุงเทพได้ขอหย่า และขอแบ่งสินสมรส และศาลแพ่งกรุงเทพใต้เห็นว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจของศาล
ดังกล่าว ย่อมถือได้ว่าโจทก์ได้ใช้สิทธิบอกล้างสัญญาระหว่างสมรสแล้ว อันเป็นการใช้สิทธิบอก
ล้างในขณะที่โจทก์และจำเลยที่ 1 ยังเป็นสามีภริยากัน ดังนั้นเมื่อโจทก์บอกล้างสัญญาระหว่าง
สมรสแล้ว ย่อมทำให้สัญญาดังกล่าวสิ้นความผูกพัน ทำให้ทรัพย์สินที่ตกกลับเป็นสินสมรสดั้งเดิม
และเมื่อโจทก์นำคดีนี้มาฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาใหม่ภายในกำหนดระยะเวลาตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/17 วรรคสอง จึงต้องถือว่าขณะฟ้องคดีนี้ข้อตกลง
เกี่ยวกับการจัดแบ่งทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสัญญาระหว่างสมรสระหว่างโจทก์และจำเลยที่ 1 ได้สิ้นผล
แล้ว ทรัพย์สินที่ตกกลับเป็นสินสมรสอยู่ขณะฟ้อง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องคดีนี้ได้ การขอให้เพิกถอน
นิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1480 คู่สมรสต้องขอเพิกถอนนิติกรรม
ทั้งหมดจะเพิกถอนเฉพาะส่วนหาได้ไม่

ในการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมนี้ต้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นทั้งหมด
ไม่ใช่เป็นการเพิกถอนเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 882/2518 สามีโอนที่ดิน
สินสมรสให้โดยเสน่หาแก่ภริยาใหม่ที่ไม่ได้จดทะเบียนโดยภริยาไม่ได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือ
ภริยาขอให้เพิกถอนได้ การเพิกถอนต้องทำทั้งหมด มิใช่เป็นการเพิกถอนเฉพาะส่วนของภริยา
เท่านั้น หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 5979/2539 โจทก์และจำเลยที่ 1 ได้ที่ดินพิพาทมาเมื่อ พ.ศ. 2529
อันเป็นเวลากายหลังที่บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจ
ชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับแล้ว ที่ดินพิพาทจึงไม่เป็นสินบริคณห์ แต่เป็นสินสมรสตามบท
บัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ได้ที่ดินพิพาทมา เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์และจำเลยที่ 1 ได้ทำสัญญา
กันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส การที่จำเลยที่ 1 โอนขายที่ดินพิพาทซึ่งมีชื่อจำเลย
ที่ 1 เป็นเจ้าของแก่จำเลยที่ 2 โดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ นิติกรรมการซื้อขายที่ดิน
พิพาทดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้
ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 มาตรา 1476 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533 มาตรา 10 อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับ
ในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น และเมื่อจำเลยที่ 2 รับโอนที่ดินพิพาทมาโดยไม่สุจริต โจทก์จึงมีอำนาจ
ฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมซื้อขายที่ดินพิพาทดังกล่าวได้ตามบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 1480 และการเพิกถอนนิติกรรมซื้อขาย
ดังกล่าวจะต้องเพิกถอนนิติกรรมนั้นทั้งหมด จะเพิกถอนเฉพาะส่วนโจทก์หาได้ไม่ แต่เมื่อโจทก์

ขอมาเพียงเฉพาะส่วนของโจทก์เท่านั้นศาลก็มีอาจพิพากษาให้เกินไปกว่าหรือนอกเหนือจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี สิทธิในการฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมย่อมหมดไปถ้าเข้าข้อยกเว้นกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้คือ กรณีที่หนึ่ง ถ้าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบันแก่นิติกรรมนั้นแล้ว เมื่อคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจัดการสินสมรสไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสที่ไม่ได้ให้ความยินยอมมีสิทธิฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ แต่ถ้าคู่สมรสที่ไม่ได้ให้ความยินยอมได้ให้สัตยาบันแก่นิติกรรมนั้นแล้วก็ถือว่านิติกรรมนั้นสมบูรณ์ จะมาร้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นอีกไม่ได้ สำหรับการให้สัตยาบันนั้นอาจทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ และกรณีที่สอง ในขณะที่ทำนิติกรรมนั้นบุคคลภายนอกได้กระทำโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน กรณีนี้เป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกซึ่งได้ทำนิติกรรมกับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าการกระทำของบุคคลภายนอกนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนด้วยแล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้ให้ความยินยอมย่อมไม่มีสิทธิฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2466/2529 จำเลยที่ 3 เป็นบุตรของจำเลยที่ 1 เคยทราบว่ามีมารดาและพี่ชายเคยถูกโจทก์ฟ้องขอเพิกถอนการโอนที่ดินบางแปลงมาแล้ว แสดงว่าจำเลยที่ 3 ทราบดีว่าโจทก์ก็ยังเป็นภริยาจำเลยที่ 1 อยู่ นอกจากนี้ในวันโอนที่ดินแปลงพิพาทก็ได้ทราบจากพนักงานที่ดินแล้วว่าโจทก์เคยอาศัยที่ดินแปลงนี้ไว้แต่หมดอายุแล้ว แต่จำเลยที่ 3 ก็ยังฝืนรับซื้อที่ดินจากจำเลยที่ 1 จึงส่งถึงเจตนาอันไม่สุจริต ฉะนั้นเมื่อที่ดินเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 จะขายที่ดินแปลงนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์ หรือโจทก์ให้สัตยาบันเสียก่อนการขายนั้นจึงจะสมบูรณ์ การที่จำเลยที่ 1 ขายที่ดินดังกล่าวให้จำเลยที่ 3 โดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ และจำเลยที่ 3 กระทำการโดยไม่สุจริต ดังนี้ โจทก์จึงมีสิทธิขอเพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินแปลงนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 269/2531 โจทก์กับจำเลยที่ 1 คดโกงทำหนังสือหย่าและแบ่งทรัพย์สินกันแต่ไม่ได้ไปจดทะเบียนการหย่าจึงถือไม่ได้ว่าได้หย่าขาดกันแล้ว ข้อตกลงเรื่องการหย่าและข้อตกลงเรื่องแบ่งทรัพย์สินเป็นข้อตกลงที่แยกจากกันไม่ได้ เมื่อยังไม่มีการหย่าข้อตกลงเรื่องแบ่งทรัพย์สินดังกล่าวจึงใช้บังคับไม่ได้ ทรัพย์สินจึงคงเป็นสินสมรสอยู่ตามเดิม เมื่อจำเลยที่ 1 ขายทรัพย์สินเป็นสินสมรสให้กับจำเลยที่ 2 โดยไม่ได้รับความยินยอมจากโจทก์ซึ่งเป็นคู่สมรสและ

จำเลยที่ 2 ได้กระทำการโดยไม่สุจริตแล้ว โจทก์จึงมีอำนาจที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมซื้อขายทรัพย์สินนั้นได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1450

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5748/2531 ทรัพย์สินซึ่งจำเลยที่ 1 ได้มาโดยการยกให้โดยเสน่หาก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 ใช้บังคับอันเป็นสันนิษฐานระหว่างจำเลยที่ 1 กับโจทก์นั้น หากต่อมาเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 ใช้บังคับแล้ว จำเลยที่ 1 ได้นำเอาสินสมรสนั้นไปขายฝากแก่จำเลยที่ 2 โดยมีได้รับความยินยอมของโจทก์ผู้เป็นสามีและโจทก์ก็มีได้ให้สัตยาบันในเรื่องอำนาจของโจทก์ที่จะขอเพิกถอนนิติกรรมขายฝากดังกล่าว ต้องนำบทบัญญัติมาตรา 1480 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 มาใช้บังคับโดยต้องพิจารณาว่าในขณะที่ทำนิติกรรมขายฝากจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกกระทำการโดยสุจริตหรือไม่ โจทก์กับจำเลยที่ 1 แยกกันอยู่ โดยโจทก์ไปอยู่กับภริยาเก่าก่อนจำเลยที่ 1 ทำนิติกรรมขายฝากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นสินสมรสให้จำเลยที่ 2 ประมาณ 2 ปี ราคาที่ซื้อขายเป็นราคาที่สมควร โฉนดที่ดินทุกแปลงมีชื่อจำเลยที่ 1 เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ไม่มีชื่อโจทก์ถือกรรมสิทธิ์ร่วมด้วย โดยจำเลยที่ 1 บอกจำเลยที่ 2 ว่าได้หย่าขาดกับโจทก์แล้วซึ่งมีเหตุผลที่จำเลยที่ 2 จะเชื่อเช่นนั้น จำเลยที่ 2 จึงเป็นผู้รับซื้อฝากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1480 โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 668/2538 จำเลยดำเนินการปลอมลายมือชื่อจำเลยร่วมซึ่งเป็นผู้สมรสลงในเอกสารจัดการโอนสิทธิการเช่าซื้อที่ดินและบ้านพิพาทอันเป็นสินสมรสให้แก่โจทก์ โดยปราศจากความยินยอมของจำเลยร่วม แต่เมื่อโจทก์เป็นบุคคลภายนอกได้กระทำโดยสุจริตและเรียกค่าตอบแทนจำเลยร่วมจึงจะขอให้ศาลเพิกถอนการโอนดังกล่าวไม่ได้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1480 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7772/2540 โฉนดที่ดินพิพาทมีชื่อ ท. ภริยาจำเลยเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียว ในเบื้องต้น ท. ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว เมื่อโจทก์คัดค้านว่าที่ดินพิพาทเป็นสินสมรสระหว่างจำเลยกับ ท. โจทก์จึงต้องมีหน้าที่นำสืบให้เห็นตามข้อกล่าวอ้าง ท. ภริยาจำเลยจดทะเบียนจำนองที่ดินโฉนดพิพาทไว้แก่ผู้ร้อง โดยผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนองไม่ทราบว่าจำเลยมีส่วนเป็นเจ้าของที่ดินพิพาทอยู่ครั้งหนึ่งผู้ร้องจึงมิได้ให้ ท. นำจำเลยมาให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมจำนองที่ดินพิพาทตามระเบียบ และ

เมื่อโจทก์มิได้สืบพินิจให้เห็นว่าผู้ร้องรับจ้างองค์ดินพิพาทไว้โดยไม่สุจริต จึงต้องถือว่าผู้ร้องรับจ้างองค์โดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 ดังนี้ การจ้างองค์ดังกล่าวจึงสมบูรณ์และมีผลผูกพันที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินของทั้งหมดทุกส่วน ผู้ร้องจึงมีสิทธิได้รับชำระหนี้จ้างองค์จากที่ดินโฉนดพิพาททั้งหมดก่อนเข้าหนี้อื่น เป็นต้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่บุคคลภายนอกกระทำให้ไปโดยสุจริตแต่เพียงอย่างเดียวแล้ว คู่สมรสที่ไม่ได้ให้ความยินยอมสามารถฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ เช่นสามีให้รถยนต์ 1 คันที่เป็นสินสมรสแก่เพื่อนซึ่งคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือทางการเงินแก่ตนโดยภริยาไม่ได้ยินยอมด้วย แม้ว่าเพื่อนสามีจะรับรถยนต์ไว้โดยสุจริตก็ตาม ภริยาก็สามารถฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนี้ได้ แต่ถ้าเพื่อนสามีได้ให้เงินเป็นการตอบแทนแล้ว ภริยาก็ไม่สามารถฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนี้ได้

สำหรับระยะเวลาในการฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1480 วรรคสอง คือ ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ได้ทำนิติกรรมนั้น ในกรณีที่หนึ่ง ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมไว้หนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รู้เหตุอันเป็นมูลให้เพิกถอน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ทั้งเรื่องราวไว้นานจนเกินไป ดังนั้นถ้าได้ทราบเรื่องการที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจัดการสินสมรสไปโดยไม่ได้รับความยินยอมแล้ว ก็จะต้องดำเนินการฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นเสียภายในหนึ่งปี หรือในกรณีที่สอง ถ้าคู่สมรสที่ไม่ได้ให้ความยินยอมไม่ทราบเรื่องราวแต่อย่างใด กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ได้ทำนิติกรรมนั้น ในคดีที่มีประเด็นเรื่องอายุความ คู่ความจำต้องยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องกล่าวอ้างโดยชัดแจ้ง เป็นหน้าที่ของศาลที่จะวินิจฉัยว่าจะยกหลักกฎหมายใดมาปรับแก้คดี แต่อย่างไรก็ตามคู่ความจำเป็นต้องยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ด้วย มิฉะนั้นศาลจะไม่ยกขึ้นพิจารณา เนื่องจากไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 720/2518)

3. การทำพินัยกรรมในสินสมรส

สินสมรสเป็นทรัพย์สินประเภทที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นของสามีและภริยา สามีและภริยาจึงเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในสินสมรสนั้น เมื่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำพินัยกรรมก็จะทำพินัยกรรมเกินส่วนที่เป็นของคนไม่ได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1481 ว่า “สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของคนให้แก่บุคคลใดได้” ดังนั้นถ้ามีการทำพินัยกรรมยก

สินสมรสเกินไปกว่าส่วนของตนก็จะไม่มีผลบังคับ จะมีผลบังคับเฉพาะส่วนที่เป็นของตนเท่านั้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 478/2501 สามียทำพินัยกรรมยกสินสมรสให้ผู้อื่นเสียทั้งหมด โดยภริยาไม่ทราบหรือยินยอม พินัยกรรมนั้นใช้บังคับส่วนของภริยาไม่ได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 441-443/2518 สามียจะทำพินัยกรรมยกสินสมรสอันเป็นส่วนหนึ่งของสินบริภคณ์ระหว่างตนกับภริยาให้แก่บุคคลอื่นเกินกว่าส่วนของตนไม่ได้ แต่พินัยกรรมนั้นก็หาได้เสียไปทั้งหมดไม่ คงมีผลใช้บังคับได้เฉพาะส่วนของสามียผู้ตาย เป็นต้น

ถ้าหากว่ามีการทำพินัยกรรมเกินส่วนของตน โดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมการทำพินัยกรรมดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับได้หรือไม่ ในเมื่อมาตรา 1481 บัญญัติไว้ว่า สามียหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้ ททรัพย์สินอันเป็นสินสมรสก็เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของสามียภริยานั้นเอง ซึ่งมาตรา 1361 บัญญัติไว้ว่า "เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ จะจำหน่ายส่วนของตนหรือจำนอง หรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้

แต่ตัวทรัพย์สินนั้นจะจำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันได้ ก็แต่ด้วยความยินยอมแห่งเจ้าของรวมทุกคน" แม้ว่าตามหลักเรื่องกรรมสิทธิ์ร่วมจะทำได้ตามมาตรา 1361 ก็ตาม แต่ในเรื่องสินสมรสมีบทบัญญัติกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 1481 จึงจะใช้มาตรา 1361 มาบังคับไม่ได้ ดังนั้นคู่สมรสอีกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตน โดยที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งให้ความยินยอมด้วยก็ตามไม่ได้ เช่น ห้องแถวเป็นสินสมรสระหว่างสามียและภริยา สามียทำพินัยกรรมยกห้องแถวให้บุคคลอื่น จึงเป็นการทำพินัยกรรมยกสินสมรสให้ผู้อื่นเกินส่วนของตน แม้ว่าภริยาจะลงชื่อยินยอมให้ทำพินัยกรรมก็ตาม พินัยกรรมนั้นก็ไม่มีผลผูกพันส่วนของภริยาในห้องแถวนี้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 505/2509) หรือตัวอย่างคือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2540 โจทก์และ ข. ซึ่งสมรสกันก่อนปี 2476 ต่างตกลงยินยอมให้แต่ละฝ่ายทำนิติกรรมยกที่ดินสินสมรสส่วนของตนให้บุคคลอื่นในการทำพินัยกรรมที่เกี่ยวกับสินสมรสระหว่างโจทก์และ ข. นี้ ต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1481 แม้โจทก์ตกลงยินยอมให้ ข. ทำพินัยกรรมดังกล่าว ข้อตกลงยินยอมนั้นย่อมฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้นและยังขัดต่อความมุ่งหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1646 ที่กำหนดให้บุคคลใด ๆ มีสิทธิทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลอื่นได้ก็แต่เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของตนเท่านั้น เหตุนี้ข้อตกลงยินยอมดังกล่าว จึงไม่ทำให้พินัยกรรมที่ ข.

จัดทำผลผูกพันไปถึงที่ดินสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ด้วย โจทก์ยอมฟ้องขอให้ศาลพิพากษา แสดงว่าพินัยกรรมไม่มีผลผูกพันสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7200/2540 ที่ดินพิพาทเป็นสินสมรสระหว่างเจ้ามรดกกับจำเลย ซึ่ง ตามกฎหมายเจ้ามรดกและจำเลยต่างมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกันคนละครึ่ง เมื่อเจ้ามรดกทำพินัย กรรมยกที่ดินพิพาทให้ จ. สามีมของโจทก์ที่ 1 เพียงหนึ่งในสี่ส่วนของเนื้อที่ทั้งหมดไม่เกินไปจาก ส่วนที่เจ้ามรดกเป็นเจ้าของ จึงอยู่ในอำนาจของเจ้ามรดกที่จะทำพินัยกรรมได้ ข้อกำหนดแห่งพินัย กรรมในส่วนนี้จึงมีผลบังคับตามกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3544/2542 การทำพินัยกรรมมิใช่เป็นการจัดการสินสมรสที่จะต้องได้ รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 วรรค หนึ่ง แม้ ร. มีสิทธิทำพินัยกรรมยกบ้านพิพาทที่เป็นสินสมรสระหว่าง ร. กับโจทก์ที่ ร. มี กรรมสิทธิ์อยู่ครึ่งหนึ่งให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 วรรคสอง ได้แก่ตาม แต่ ร. ไม่มีสิทธิทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ในบ้านส่วนของโจทก์อีกครึ่งหนึ่งให้แก่ จำเลยได้ การที่ ร. ทำพินัยกรรมยกบ้านสินสมรสทั้งหลังให้แก่จำเลยจึงไม่มีผลผูกพันส่วนที่เป็น กรรมสิทธิ์ของโจทก์ โจทก์ในฐานะเป็นเจ้าของมีสิทธิฟ้องติดตามเอาคืนทรัพย์สินส่วนที่เป็น กรรมสิทธิ์ของตนได้ โดยไม่มีกำหนดเวลาการใช้สิทธิไว้แต่จะถูกจำกัดด้วย อายุความได้สิทธิ โดยโจทก์ไม่ต้องฟ้องขอให้เพิกถอนพินัยกรรมของ ร. ก่อน

4. ความสมดุลในอำนาจการจัดการสินสมรส

การจัดการสินสมรสเป็นส่วนหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ในหมวด 4 เรื่อง ทรัพย์สิน ระหว่างสามีภริยา สามีกับภริยาสามารถตกลงเป็นประการอื่นให้แตกต่างกันไปจากที่กฎหมายกำหนด ไว้ได้ ในการจัดการสินสมรสแม้กฎหมายจะกำหนดให้สามีกับภริยาจะต้องจัดการร่วมกันหรือได้ รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อนในบางกรณี แต่กฎหมายก็ให้สิทธิแก่สามีภริยาที่จะตกลงให้ แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดก็ได้ ดังนั้นถ้าสามีภริยาตกลงกันให้สามีหรือภริยาแต่เพียงฝ่าย เดียวเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียวแล้วก็อาจมีการจัดการสินสมรสโดยไม่ เหมาะสมไม่มีเหตุผลที่เพียงพอจนอาจจะหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของครอบครัวได้ ในกรณีดังกล่าวจึงมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมายให้อำนาจแก่สามีหรือภริยาที่ไม่มีอำนาจจัดการสิน สมรสมีอำนาจในการจัดการสินสมรสได้ในบางกรณี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลในการจัดการ

สินสมรสที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียว อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสก็สามารถที่จะจัดการสินสมรสได้ในบางกรณีโดยกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ จึงเป็นการสร้างสมดุลในอำนาจการจัดการสินสมรสอันเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งในครอบครัวซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ คือ

4.1 อำนาจในการจัดการสินสมรสของคู่สมรสที่ไม่มีอำนาจจัดการ

เมื่อสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียว สามีหรือภริยาอีกฝ่ายหนึ่งก็จะไม่มีอำนาจจัดการสินสมรส แต่ในความเป็นจริงอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ถ้ามีเรื่องจำเป็นสำหรับครอบครัว หรือเรื่องจัดการบ้านเรือนแต่ภริยาไม่มีอำนาจจัดการสินสมรส หรือถ้ามีการจัดการสินสมรสที่อาจจะหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สินสมรส โดยไม่มีเหตุผลหรือโดยไม่ถูกต้องแล้วแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีอำนาจร่วมจัดการสินสมรสด้วยก็ยิ่งจะทำให้การจัดการสินสมรสเสียหายมากขึ้น ดังนั้นจึงมีการกำหนดให้อำนาจแก่คู่สมรสที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสมีอำนาจในการดำเนินการบางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายจนเกินไป

4.1.1 การจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

มาตรา 1482 บัญญัติว่า “ในกรณีที่สามีหรือภริยามีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียวคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวตามสมควรแก่อัศภาพได้ ค่าใช้จ่ายในการนี้ย่อมผูกพันสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย” จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงภริยามักจะเป็นแม่บ้านคอยดูแลเอาใจใส่บ้านเรือนและสามีก็จะเป็นผู้ทำมาหาเลี้ยงชีพหารายได้มาจุนเจือครอบครัว แม้ว่าในสังคมปัจจุบันภริยาที่จะต้องทำงานหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัวด้วยก็ตาม แต่ก็ยังมีอีกส่วนหนึ่งเมื่อทำการสมรสก็จะกลายเป็นแม่บ้านคอย ดูแลบ้านเรือน ในกรณีดังกล่าวถ้าภริยาไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสเลยก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้เพราะภริยาต้องคอยดูแลเอาใจใส่บ้านเรือน อาจจะต้องมีการบำรุงรักษาต่อเติมซ่อมแซมบ้านเรือนอีกทั้งจัดหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ของครอบครัวด้วยแต่ภริยาไม่มีอำนาจจัดการสินสมรส ด้วยเหตุผล ดังกล่าวมาตรา 1482 จึงบัญญัติขึ้นเพื่อให้อำนาจในการจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวสำหรับคู่สมรสที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสที่ควรจะมีอำนาจในส่วนนี้ แต่อำนาจในการจัดการดังกล่าวนี้จะต้องเป็นไปตามสมควรแก่อัศภาพด้วย มิฉะนั้นก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ครอบครัวได้ ในการจัดการตามอำนาจที่ได้รับนี้ถ้ามีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นหนี้สินยอมผูกพันสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ต้องถือว่าเป็นหนี้ร่วม

เพราะเป็นเรื่องการจัดการสินสมรสเพื่อครอบครัวทั้งสองฝ่ายจึงต้องรับผิดชอบร่วมกัน

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่ามาตรา 1482 จะให้อำนาจในการจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวแก่คู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสก็ตาม แต่คู่สมรสนั้นจะใช้อำนาจตามมาตรา 1482 ตามอำเภอใจไม่ได้ การใช้อำนาจจะต้องเป็นการตามสมควรแก่อัตราด้วยคือเหมาะสมแก่สภาพฐานะของครอบครัวแต่ละครอบครัวเป็นสำคัญ ถ้ามีการใช้อำนาจเกินสมควรแล้ว มาตรา 1482 วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าสามีหรือภริยาจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเป็นที่เสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจนี้เสียได้" ดังนั้นถ้ามีการใช้อำนาจตามมาตรา 1482 จนก่อให้เกิดความเสียหายถึงขนาดแล้ว สามีหรือภริยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียวก็สามารถร้องขอให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจเสียเลยก็ได้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดการแก้ปัญหาไว้เป็นสองระดับคือ ถ้าเป็นเรื่องร้ายแรงมากก็สามารถร้องขอให้ศาลสั่งห้ามไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการบ้านเรือน หรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเลยก็ได้ แต่ในอีกระดับหนึ่งถ้าไม่ถึงกับเป็นการร้ายแรงแล้วก็อาจเพียงแต่จำกัดอำนาจให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดเท่านั้นก็ได้ เช่นให้มีอำนาจในการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวได้ไม่เกินเดือนละ 8,000 บาท เป็นต้น

4.1.2 การขอให้ห้ามการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

มาตรา 1483 บัญญัติว่า "ในกรณีที่สามีหรือภริยามีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียว ถ้าสามีหรือภริยาจะกระทำหรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการจัดการสินสมรสอันพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้" กรณีนี้เป็นเรื่องที่สามีหรือภริยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียวใช้อำนาจการจัดการสินสมรสที่อาจจะหรือกำลังกระทำให้เกิดความเสียหายจนถึงขนาด จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องคู่สมรสที่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียวจัดการสินสมรสไปในทางที่จะก่อให้เกิดหรือกำลังเกิดความเสียหายขึ้นซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ลักษณะของการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ หนึ่ง เป็นลักษณะจะกระทำซึ่งยังไม่เกิดความเสียหายขึ้นแต่ถ้าปล่อยให้ดำเนินการต่อไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างแน่นอน และสอง เป็นลักษณะที่กำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นดำเนินการแล้วแต่การกระทำดังกล่าวยังไม่จบสิ้น เห็นได้ว่าเป็นการทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้วและถ้าปล่อยให้กระทำต่อไปจนถึงที่สุดย่อมก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างแน่นอน แต่สิ่งสำคัญอีกประการ

หนึ่งก็จะต้องเป็นการพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาดขึ้นด้วย เพราะว่าถ้าไม่เกิดความเสียหายขึ้นแล้วหรือความเสียหายเกิดขึ้นไม่มากมานัก ก็ไม่เป็นการก่อให้เกิดผลร้ายแรงแก่ครอบครัวที่อีกฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านการกระทำดังกล่าวได้ อีกทั้งฝ่ายที่จัดการสินสมรสผู้มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียวตามกฎหมายอยู่แล้ว

การดำเนินการจัดการสินสมรสของสามีหรือภริยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียวนั้นถ้าดำเนินการไปเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวก็คงไม่เป็นปัญหา แต่ถ้าดำเนินการจัดการสินสมรสจนพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาดแล้ว เช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ การร้องขอให้ศาลห้ามการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นนี้ไม่ใช่เป็นการห้ามการจัดการสินสมรสทั้งหมด กฎหมายให้สิทธิแก่อีกฝ่ายหนึ่งร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการเฉพาะการจัดการสินสมรสที่จะกระทำหรือกำลังกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการสินสมรสอันพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาดเท่านั้น สำหรับการจัดการสินสมรสอื่น ๆ สามารถจัดการได้ต่อไป

4.1.3 การขอให้เป็นผู้จัดการสินสมรสเองหรือให้แยกสินสมรส

มาตรา 1484 บัญญัติว่า

"ถ้าสามีหรือภริยาฝ่ายซึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรส

1. จัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด
2. ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง
3. มีหนี้สินต้นพันตัว หรือทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส
4. ขัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
5. มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส

อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว หรือสั่งให้แยกสินสมรสได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีคำขอ ศาลอาจกำหนดวิธีคุ้มครองชั่วคราวเพื่อจัดการสินสมรสได้ตามที่เห็นสมควร และหากเป็นกรณีฉุกเฉินให้นำบทบัญญัติเรื่องคำขอในเหตุฉุกเฉินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ"

สามีหรือภริยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสจัดการสินสมรสเป็นประโยชน์แก่ครอบครัวก็ย่อมเป็นการดีแก่ครอบครัว การจัดการสินสมรสถ้ามีการผิดพลาดเกิดขึ้นบ้างก็คงจะ

เป็นไปได้เช่นกันที่อาจจะเกิดขึ้นได้บ้าง แต่อย่างไรก็ดี ถ้าการจัดการสินสมรสนั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอย่างค่อนข้างร้ายแรงแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งก็ควรมีสติที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาค้นคว้า

สำหรับการจัดการสินสมรสของสามีหรือภริยาที่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่เพียงฝ่ายเดียวที่เป็นปัญหาตามมาตรา 1484 จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียวหรือสั่งให้แยกสินสมรสได้นั้น จะต้องอยู่ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1. จัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด กรณีนี้ได้มีการกำหนดไว้แล้วในมาตรา 1483 ที่คู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการสินสมรสอันพึงเห็นได้ว่าจะเกิดความเสียหายถึงขนาด ถ้าศาลสั่งห้ามไม่ทันการและเกิดความเสียหายขึ้นถึงขนาดแล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียวหรือจะร้องขอให้แยกสินสมรสก็ได้

พึงสังเกตว่าถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ถึงขนาดแล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 1484 ไม่ได้

2. ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ปกติแล้วตามมาตรา 1461 วรรคสอง สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน แต่ถ้าหากว่าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการสินสมรสแล้วไม่อุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว คู่สมรสฝ่ายที่ไม่ได้เป็นผู้จัดการสินสมรสย่อมใช้สิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 1484 ได้

3. มีหนี้สินอันพันตัวหรือทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส

“มีหนี้สินพันตัว” ก็คือมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ ส่วน “ทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส” คือ คู่สมรสฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการสินสมรสได้ก่อนนี้ขึ้นจากการจัดการสินสมรสเกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส ย่อมแสดงให้เห็นว่าไม่มีความสามารถที่จะจัดการสินสมรสได้ถ้าปล่อยให้จัดการสินสมรสต่อไปอาจทำให้เกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้นอีก เช่นนี้คู่สมรสฝ่ายที่ไม่ได้เป็นผู้จัดการสินสมรสย่อมใช้สิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 1484 ได้

4. ขัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ตามมาตรา 1476 นั้น สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งตามอนุ 1 ถึงอนุ 8 หากว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ขัดขวางการ

จัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรแล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งนั้นสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 1484 ได้ แต่อย่างไรก็ดีคู่สมรสที่ถูกจัดขวางโดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรนั้น สามารถร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตแทนเพราะคู่สมรสอีกฝ่ายไม่ให้ความยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อโดยปราศจากเหตุผล (มาตรา 1478) ซึ่งถือได้ว่าถูกจัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรด้วยก็ได้

5. มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส กรณีนี้นับว่ารุนแรงกว่าการจัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด กล่าวคือ กรณีนี้เป็นการจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส นั่นก็คือ การจัดการสินสมรสที่จะทำให้เกิดความเสียหาย สูญหาย หรือฉิบหายหมดไป ดังนั้น ถ้ามีพฤติการณ์ปรากฏที่เห็นได้เช่นว่านี้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้เป็นผู้จัดการสินสมรสย่อมใช้สิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลตามมาตรา 1484 ได้

ถ้าสามีหรือภริยาซึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสฝ่ายเดียวจัดการสินสมรสจนเกิดปัญหาลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 1484 อนุ 1 ถึงอนุ 5 แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตให้คนเป็นผู้จัดการสินสมรสแต่ผู้เดียวก็ได้ถ้าหากเห็นว่าตนเองมีความสามารถที่จะจัดการสินสมรสแทนได้ หรือถ้าเห็นว่าตนเองไม่สามารถจัดการสินสมรสแทนแต่ผู้เดียวได้ แต่ถ้าปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งจัดการสินสมรสไปแต่ผู้เดียวก็อาจก่อให้เกิดปัญหามากขึ้นต่อครอบครัวในอนาคตก็อาจร้องขอต่อศาลให้แยกสินสมรสก็ได้ เพื่อไม่ให้การจัดการสินสมรสก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสส่วนของคน

4.1.4 การขอให้เป็นผู้จัดการสินสมรสเฉพาะอย่างหรือเข้าร่วมจัดการด้วย

มาตรา 1485 บัญญัติว่า "สามีหรือภริยาอาจร้องขอต่อศาลให้คนเป็นผู้จัดการสินสมรสเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเข้าร่วมจัดการในการนั้นได้ ถ้าการที่จะทำเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า" การจัดการสินสมรสของสามีหรือภริยาอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ทั้งในกรณีปกติธรรมดา และในกรณีที่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ในกรณีปกติธรรมดานั้น สามีกับภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งตามมาตรา 1476 อนุ 1 ถึงอนุ 8 แต่ถ้าเมื่ออยู่กินร่วมกันแล้วปรากฏว่าถ้าสามีหรือภริยาแต่เพียงฝ่ายเดียวสามารถทำการจัดการสินสมรสบางกรณีได้โดยลำพังแล้วจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า แต่ไม่สามารถตกลงกันเองได้ในระหว่างสมรส เพราะการจัดการสินสมรสนั้นเป็นส่วนหนึ่งในมาตรา 1476 อนุ 1 ถึงอนุ 8 เช่นการขายอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นสินสมรส เป็นต้น ถ้าจะตกลงกันให้สามีหรือภริยาแต่เพียงฝ่ายเดียวมีอำนาจจัดการ

ได้โดยลำพังแล้วจะต้องทำเป็นสัญญาก่อนสมรสเท่านั้น (มาตรา 1476/1) ดังนั้นเมื่อทำการสมรสแล้วจึงตกลงกันเป็นสัญญาระหว่างสมรสไม่ได้ ดังนั้นถ้าสามีหรือภริยาเห็นว่าหากตนเองเป็นผู้จัดการสินสมรสเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าก็สามารถร้องขอต่อศาลเป็นเรื่องๆ เฉพาะอย่างได้

สำหรับกรณีที่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งอาจมีการตกลงกันไว้เป็นสัญญาก่อนสมรสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ผู้เดียวไว้แต่เมื่อทำการสมรสกันแล้ว สามีหรือภริยาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสเห็นว่าถ้าตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมจัดการสินสมรสเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าแล้ว เช่นนี้ก็สามารร้องขอต่อศาลให้ตนมีอำนาจจัดการสินสมรสในเรื่องนั้นด้วยก็ได้ เช่นภริยาไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ภริยาเคยทำงานในบริษัทเงินทุนให้กู้ยืมเงินไปเช่าซื้อสินค้า สามีมีธุรกิจของครอบครัวในการให้เช่าซื้อแต่ไม่มีความชำนาญทำให้เสียหายบ่อยครั้งในการทำธุรกิจ เช่นนี้ภริยาสามารถขอต่อศาลให้เข้าร่วมจัดการสินสมรสในเรื่องการให้เช่าซื้อซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 3445/2524 การร้องขอเข้าร่วมเป็นผู้จัดการสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1485 ผู้ร้องจะต้องแสดงให้เห็นว่าการที่ทำเช่นนั้นเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า แต่กรณีของโจทก์เป็นเรื่องที่โจทก์ต้องการเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกับสามีตามอำนาจที่มีอยู่แล้ว โจทก์จึงไม่อาจอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1485 ร้องขอให้ศาลตั้งโจทก์เป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกับสามีได้ เป็นต้น

4.2 การแก้ไข การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่ง การจัดการสินสมรส

การจัดการสินสมรสกฎหมายกำหนดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสามีกับภริยาไว้ ในบางกรณีก็อาจตกลงกันให้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ โดยทำตามวิธีการที่กำหนด เช่นทำเป็นสัญญาจดทะเบียนสมรส (มาตรา 1466) เป็นต้น ในบางกรณีก็อาจมีการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสซึ่งต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดหรือมีการทำสัญญาตกลงกันไว้ จึงเห็นได้ว่าการจัดการสินสมรสโดยหลักจะพิจารณาจากกฎหมายที่กำหนดไว้ และจากการตกลงกันระหว่างสามีภริยาแต่ก็อาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างที่เป็นสามีภริยากัน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงควรมีวิธีการที่จะตรวจสอบได้ว่าสามีหรือภริยามีอำนาจในการจัดการสินสมรสอย่างไร มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกไปแล้วหรือไม่เมื่อใด

4.2.1 การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่ง

แม้ว่าสามีนหรือภริยาที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสจะจัดการสินสมรสไม่ได้ก็ตาม แต่กฎหมายมาตรา 1482 มาตรา 1483 และมาตรา 1484 ก็ได้ให้อำนาจที่จะกระทำการบางอย่างได้เพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นของครอบครัว ถ้าสามีนหรือภริยาที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้มีร้องขอต่อศาลให้สั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว หากต่อมามีเหตุการณ์หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปคำสั่งศาลที่มีคำสั่งไว้ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น ในกรณีเช่นนี้ มาตรา 1484/1 บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจในการจัดการสินสมรสของสามีนหรือภริยาตามมาตรา 1482 มาตรา 1483 หรือมาตรา 1484 ถ้าต่อมาเหตุแห่งการนั้นหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป สามีนหรือภริยาอาจร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ห้ามหรือจำกัดอำนาจจัดการสินสมรสนั้นได้ ในการนี้ศาลจะมีคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้" ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปหากเหตุการณ์หรือพฤติการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปคำสั่งศาลก็อาจไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น ก็อาจจะไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งนั้นอีกต่อไป หรือควรปรับเปลี่ยนคำสั่งให้มากขึ้นอีกหรือน้อยลง ในกรณีเช่นนี้สามีนก็หรือภริยาก็คือ สามารถร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ห้ามหรือจำกัดอำนาจจัดการสินสมรสนั้นได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วก็มีคำสั่งใด ๆ ก็ได้ตามที่เห็นสมควร คืออาจจะมีคำสั่งตามที่ร้องขอมาหรือไม่ก็ได้ หรืออาจจะมีคำสั่งอื่น ๆ เพื่อความเหมาะสมก็ได้ถ้าศาลมีเหตุผล

อย่างไรก็ดี มาตรา 1484/1 ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องคำสั่งให้แยกสินสมรสที่กำหนดไว้ในมาตรา 1484 วรรคสอง ทั้งนี้เพราะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 1492 และมาตรา 1492/1 ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

4.2.2 การขัดแย้งการแก้ไข การยกเลิกหรือการเปลี่ยนแปลง

การจัดการสินสมรสของสามีนหรือภริยาจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในกรณีดังกล่าวก็สามารถพิจารณาได้จากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ แต่ในบางกรณีการจัดการสินสมรสไม่ได้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คืออาจมีการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งต่าง ๆ หรืออาจเกิดเหตุการณ์บางอย่างขึ้นทำให้การจัดการสินสมรสของสามีนหรือภริยาไม่สามารถเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในกรณีดังกล่าวเมื่ออำนาจในการจัดการสินสมรสของสามีนหรือภริยาไม่ได้เป็นไปตามหลักกฎหมายในเรื่องการจัดการสินสมรสแล้วก็ควรที่จะมีการจัดแจงไว้เป็นหลักฐาน

เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบดูได้ว่าสามีหรือภริยามีอำนาจหน้าที่อย่างไรเป็นพิเศษ แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่เพียงใดเพื่อที่จะได้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อบุคคลภายนอกที่อาจจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว

มาตรา 1486 บัญญัติว่า "เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามความในมาตรา 1482 วรรคสอง มาตรา 1483 มาตรา 1484 มาตรา 1484/1 หรือมาตรา 1485 อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องขอ หรือตามมาตรา 1491 มาตรา 1492/1 หรือมาตรา 1598/17 หรือเมื่อสามีหรือภริยาพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนสมรส" จะเห็นได้ว่ามาตรา 1486 นี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นเรื่อง สามีหรือภริยาที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรสใช้อำนาจตามกฎหมายร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสตามมาตรา 1482 วรรคสอง มาตรา 1483 มาตรา 1484 มาตรา 1484/1 และมาตรา 1485 ถ้าศาลมีคำสั่งไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ร้องขอจะทำให้การจัดการสินสมรสของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปในอำนาจการจัดการสินสมรส จึงควรมีการจดทะเบียนสมรสเพื่อที่จะมีการตรวจสอบได้และให้บุคคลต่าง ๆ ทราบได้ และส่วนที่สอง เป็นเรื่อง สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย (มาตรา 1491) จึงกลายเป็นคนที่ไม่มีความสามารถในทางกฎหมาย จึงกำหนดให้สินสมรสแยกออกจากกัน และสามีกับภริยาแยกสินสมรสจากกันในระหว่างสมรสตาม มาตรา 1484 มาตรา 1491 หรือมาตรา 1598/17 เมื่อมีการแยกสินสมรสออกจากกันในระหว่างนั้นก็จะมีสินสมรสก็จะไม่มีอำนาจในการจัดการสินสมรสจึงควรมีการจดทะเบียนสมรสเพื่อให้ทราบและตรวจสอบได้ สำหรับกรณีการล้มละลายถ้าสามีหรือภริยาพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายแล้วก็ต้องมีการจดทะเบียนสมรสด้วยเช่นกัน เพราะสามีหรือภริยานั้นกลับมาเป็นบุคคลที่มีความสามารถในทางกฎหมายที่จะจัดการสินสมรสได้คือไปอีกเหมือนเดิม ดังนั้นมาตรา 1486 จึงกำหนดให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนสมรสด้วย